

Kommunen og Statsforvalterens roller på avløpsområdet

Nora Charlotte Hein Stamsø, Klima- og miljøvern avdelingen

Seksjon: Vannmiljø og forurensning

Miljøsamling for kommunene i Oslo og Viken, 12. mai 2022

Statsforvalteren i Oslo og Viken

Kommunens ulike roller

- Kommunens myndighet og plikter etter forurensningsloven står beskrevet i **T-5/98** og innebærer flere roller
  - Plikter
  - Myndighet
  - Oppgaver

Kommunens plikter gitt i forurensningsloven

- § 24 - ansvar for drift og vedlikehold av avløpsanlegg
  - Ansvarlig for drift og vedlikehold av avløpsanlegg som helt eller delvis eies av kommunen
- § 26 - tømning av slam
  - Tømning av mindre renseinnretninger og samlekommer for avslamming av sanitært avløpsvann og overvann
  - Tømning av septiktanker
  - Sørge for nødvendig anlegg for tømning av avløpsvann fra bobiler, fritidsbåter m.v

Kommunens myndighet på avløpsområdet

Forurensningsloven

- § 22
  - kreve omlegging og utbedring av stikkledning
- § 23
  - Bestemme at avløpsvann skal ledes i en annens avløpsanlegg og kreve tilknytning til eksisterende anlegg
- § 25
  - Kreve kostander dekket i samsvar med vass- og avløpsanleggslova. Refusjon kreves i medhold av plan- og bygningsloven

Forurensningsforskriften

- Kapittel 12
  - Tillatelse til utslipp under 50 pe
- Kapittel 13
  - Tillatelse til samlet utslipp fra tettbebyggelse under 2000/10 000 pe
- Kapittel 15
  - Tillatelse til utslipp og påslipp av oljeholdig avløpsvann fra visse virksomheter
- Kapittel 15A
  - Tillatelse til påslipp til offentlig avløpsnett
- Kapittel 23-2
  - Regulere utslipp av avløp eller gråvann fra båter gjennom lokal forskrift

Gjødselvareforskriften

- Del III
  - Kommunen kan gi tillatelse til lagring og bruk av slam.

Vass og avløpsanleggslova

- § 2
  - Gir tillatelse til privat eierskap av avløpsanlegg over 50 pe
- § 3
  - Gebyr

Oppgaver gitt i forurensningsloven

- **§ 2 – Samordning**
  - Forurensningsmyndigheten og planmyndigheten skal samordne sin virksomhet slik at planlovgivningen sammen med forurensningsloven brukes for å unngå og begrense forurensning og avfallsproblemer
- **§ 48 – Tilsyn**
  - Innenfor kommunens myndighetsområde skal kommunen føre tilsyn
- **§ 22 – krav til avløpsanlegg**
  - I tillatelse etter ff. Kapittel 12 kan kommunen sette krav om at anlegget innrettes slik at det kan ta avløpsvann fra andre eiendommer.
  - I forbindelse med omlegging eller utbedring av kommunal ledning, kan kommunen stille krav om tilsvarende omlegging eller utbedring av stikkledninger.
  - Slike krav kan også stilles ved rehabilitering av ledningsnett, eller når det ellers er et åpenbart behov for utbedring av stikkledninger for at de skal kunne oppfylle krav til tetthet.
- **§ 23 - rett og plikt til tilknytning til eksisterende avløpsanlegg**
  - Tilknytningsplikt, jf. plan- og bygningsloven § 27-2
- **§ 24 - ansvar for drift og vedlikehold av avløpsanlegg**
  - Kommunen kan etter § 23 bestemme at avløpsvann kan ledes inn i en annens avløpsanlegg når kommunen er forurensningsmyndighet for disse anleggene.
- **§ 25 - dekning av kommunens kostnader til avløpsanlegg**
  - Kommunen er ansvarlig for å dekke utgiftene til bygging, drift og vedlikehold av kommunale avløpsanlegg.
- **§ 26 - tømning av slam**
  - Kommunen skal sørge for tømning av mindre rensinnretninger som slamavskillere og andre samlekkummer for avslamming av sanitært avløpsvann og overvann

Verktøykasse for gjennomføring av kommunens oppgaver

- **§ 7 – Pålegg**
  - Kommunen kan gi pålegg etter fjerde ledd innenfor sitt myndighetsområde
- **§ 18 – Endre tillatelser**
  - Der kommunen har myndighet til å gi tillatelse, følger også myndighet etter § 18 til å endre og omgjøre tillatelsen.
- **§ 49 - Innhenting av opplysninger**
  - Etter pålegg av kommunen plikter den som har, gjør eller setter i verk noe som kan forurense å gi opplysninger som er nødvendige for gjennomføringen av de gjøremål kommunen har som forurensningsmyndighet
- **§ 50 – Gransking**
  - Kommunen skal ha uhindret adgang til eiendom der forurensning kan oppstå eller har oppstått, såfremt dette er nødvendig for gjennomføringen av de gjøremål kommunen har som forurensningsmyndighet
- **§ 51 – Undersøkelse**
  - Kommunen kan innenfor sitt myndighetsområde på nærmere vilkår pålegge vedkommende som forurenser eller forsøpler å foreta undersøkelser
- **§ 73 – Tvangsmulkt**
  - For å sikre at bestemmelser i forurensningsloven innenfor kommunens myndighetsområde eller kommunale vedtak i medhold av slike bestemmelser blir gjennomført
- **§ 74 – Umiddelbar gjennomføring**
  - Dersom kommunen har gitt pålegg og dette ikke etterkommes av den ansvarlige, kan kommunen sørge for iverksetting av tiltakene
- **§ 75 – Bruk av annens eiendom**
  - Ved gjennomføring av tiltak kan kommunen bestemme at det mot vederlag kan gjøres bruk av eller voldes skade på eiendommen til en annen enn den som er ansvarlig for forurensning
- **§ 76 – Betaling av utgifter for tiltak**
  - Kommunen kan kreve refusjon fra den ansvarlige for utgifter, skade eller tap som kommunen har pådratt seg i forbindelse med gjennomføring av tiltak etter § 74
- **§§ 78-79 – Straff som sanksjonsmulighet**
  - Innenfor kommunens myndighetsområde kan kommunen anmelde forhold til politiet dersom den mener det har funnet sted brudd på loven og nødvendig skyld kan antas å være utvist

Andre sentrale roller som er viktig for avløp

- **Anleggseier** (forurenser)
  - Ikke en plikt – men en naturlig oppgave for kommunen å påta seg
  - Ansvarlig for å overholde krav som følger av forurensningsforskriften og som er gitt av forurensningsmyndigheten
  - Kommunen er tjenesteyter overfor kommunens innbyggere og næringsliv som håndterer avløpsvann på vegne av dem - selvkost
- **Avtalepart**
  - Eier av renseanlegg og ledningsnett og avtalepart for påslipp og abonnementsvilkår
- Kommunene er en viktig **sektormyndighet i vannforvaltningen** med ansvar for blant annet:
  - å treffe vedtak om gjennomføring av tiltak innen avløp
  - overvannshåndtering
  - arealforvaltning
  - forurensning

Plan- og bygningsloven er viktig for å sikre avløpsinfrastrukturen

- **Planlegging**
  - Arealplaner og reguleringsplaner
    - Følge opp tilknytningsplikten
    - Sikre at avløp ivaretas
  - Helhetlig VA-plan
- **Byggesaksbehandling**
  - Pbl. § 27-2 krav til at avløp skal være: «i samsvar med forurensningsloven» før byggetillatelse gis (både byggetillatelse og fradelingstillatelse)
- Kommunen har ansvar for å følge opp tilknytningsplikt til avløpsanlegg etter plan- og bygningsloven § 27-2
- Før kommunen kan godkjenne opprettelse/bruksendring av ny eiendom eller ny bebyggelse, må bortledning av avløpsvann være sikret og i samsvar med forurensningsloven.
- Kommunen har som planmyndighet ansvar for at miljømålene og hensynet til vannmiljø blir del av den planleggingen på alle nivå i kommunen
- Forutsetter at kommunene jobber systematisk med miljøtiltak knyttet til utslipp fra avløp og ivaretar vannmiljøet aktivt gjennom arealplanleggingen
- Kommunens arealplanlegging svært viktig for å nå målet om god tilstand i norsk vann
- Kommunene er derfor sterkt involvert i arbeidet i vannregionutvalget og særlig arbeidet i vannområdene

Samordning i kommunen

- Krav om samordning i forurensningsloven § 2
- Stimulere til økt samordning
- Dialog innad i kommunen knyttet til ulike roller
  - Kommunens plan- og byggemyndighet med kommunens avdeling for teknisk drift
  - Kommunens plan- og byggemyndighet med kommunens forurensningsmyndighet
- Treffe vedtak parallelt og i dialog
  - Utslippsvedtak og dispensasjon

Statsforvalterens roller knyttet til avløp

- Vår rolle er beskrevet i rundskriv **T-3/12** *Statsforvalterens myndighet etter forurensningsloven oreigningslova og produktkontrollloven*
- Forurensningsmyndighet (forurensningsforskriften kapittel 14)
- Klageinstans
- Veilede kommunen om avløp
- Gi veiledning og være pådriver for at kommunene planlegger infrastruktur på avløpsområdet
- Være pådriver for samarbeid mellom kommunene om avløpssaker
- Føre tilsyn med kommunenes myndighetsutøvelse på avløpsområde
- Ingen instruksjonsmyndighet!

Forurensningsmyndighet

- Tillatelser
  - Gi tillatelser til utslipp innenfor større tettbebyggelser
  - Følger opp at minstekrav gitt gjennom forurensningsforskriften kapittel 14 gjennomføres
- Tilsyn
  - Fører tilsyn med at krav gitt i medhold av kapittel 14 følges
- Egenkontrollrapportering
  - Årlig rapportering om utslipp – et lite årlig tilsyn
  - Data og tall rapporteres via Miljødirektoratet til EU
- Verktøykasse lik som kommunen som forurensningsmyndighet har

Klageinstans

- Forurensningsloven og forurensningsforskriften
  - For enkeltvedtak som treffes av kommunestyret selv og for enkeltvedtak som kommunen treffer i medhold av myndighet delegert fra Klima- og Miljødepartementet
    - Kapittel 13 og påslipp etter ff. Kapittel 15A-4
    - Behandle klager på kommunens enkeltvedtak i medhold av forurensningslovens generelle hjemler, jf. forurensningsforskriften § 41-5
    - behandle klager på kommunens vedtak om utslipp av kommunalt avløpsvann fattet av kommunestyret, jf. forurensningsforskriften § 12-15 og §15-9
- Vass- og avløpsanleggslova
  - Klager på vedtak om eierskap
- Plan- og bygningsloven
  - Klager på vedtak fattet med hjemmel i plan- og bygningsloven
  - Sentralt: tilknytningsplikt

Veilede

Statsforvalteren skal veilede kommunen om avløp

- Regelverket, føringer og eventuelle endringer
  - Veiledning må være generell, fordi vi potensielt skal behandle klager
- Tilsyn
- Nasjonale føringer
  - Avløp er et prioritert område
  - Helhetlig tiltaksplan for Oslofjorden
    - Redusere utslipp av organisk materiale og næringssalter fra kommunalt avløp og avløp i spredt bebyggelse
      - Sikre at utslipp fra avløpsanlegg for spredt bebyggelse og mindre tettbebyggelser renses i tråd med rensekravene i forurensingsforskriftens kapittel 12 og 13, slik at miljømålene etter vannforskriften kan nås innen 2027, og senest innen 2033.
      - Styrke innsatsen med tilsyn og oppfølging av krav i tillatelser til utslipp av avløpsvann (statsforvalteren og kommunene)

Pådriver for planlegging

Gi veiledning og være pådriver for at kommunene planlegger infrastruktur på avløpsområdet

- Høringsuttalelser
  - Plansaker
    - Innsigelse – der kommunale planer strider med nasjonale føringer
    - Planer som ikke i tilstrekkelig grad ivaretar avløp som kritisk infrastruktur, og som ikke vurderer vannforskriftens mål
  - Byggesak – dispensasjoner
    - Dispensasjoner til bygging av minirenseanlegg

Pådriver for samarbeid

Statsforvalteren skal være pådriver for samarbeid mellom kommunene om felles avløpssaker

- Avløp er uavhengig av kommune og fylkesgrenser
  - Vannet renner alle veier – og er ikke avhengig av grenser
- Mange oppgaver kan løses bedre i fellesskap
- Vanskelig rolle på grunn av kommunalt selvstyre – ingen instruksjonsmyndighet

Tilsyn med kommunen utøvelse av plikter

- Vi kan ikke instruere kommunen i hvordan oppgaver skal løses
- Vi kan og skal føre tilsyn med kommunenes myndighetsutøvelse på avløpsområde
- I henhold til forurensningsloven § 48 a (forurensningsmyndighetens oppgaver) kan Statsforvalteren føre tilsyn med lovligheten av kommunens oppfyllelse av plikter i eller i medhold av forurensningsloven
  - Tilsyn med kommunens plikter som myndighet
    - Eksempel §§ 24 drift og vedlikehold av avløpsanlegg og 26 tømming av slam
  - Tilsyn med kommunens oppgaver
- Kommunelov - kapittel 30 Statlig tilsyn
  - Forslag til hjemmel om å føre tilsyn med kommunens internkontroll på myndighetsområdet
    - System og rutiner er viktig for å holde oversikt over forurensningssituasjonen i kommunene

Veiledning

- Miljødirektoratet sin hjemmeside:
  - [Avløp - Miljødirektoratet \(miljodirektoratet.no\)](https://miljodirektoratet.no)
- Rundskriv til kommunene - **T-5/98**
- Statsforvalterens hjemmesider:
  - [Avløp | Statsforvalteren i Oslo og Viken](#)
- Norsk Vann:
  - [va-jus | En juridisk tjeneste fra Norsk Vann](#)
- Vann-Nett – for kunnskapsportal for tilstand i resipienter, og viktig med hensyn til oppfølging av vannforskriften

Takk for
oppmerksomheten!

Nora Charlotte Hein Stamsø

Seniorrådgiver, Klima- og miljøvernnavdelingen
fmbuncc@statsforvalteren.no
32 26 69 47

Statsforvalteren i Oslo og Viken

Facebook [sfov.no](https://www.facebook.com/sfov.no)

Nettside statsforvalteren.no/ov